Gemeente Rotterdam

Maatschappelijke Ontwikkeling
Onderwijs, Cultuur, Evenementen
Said Kasmi

Van: Jeffrey van Bokkum
Telefoon: 14 010

Ons kenmerk: M2308-1212 - 23bo006891
Bijlage(n): 1

Onderwerp: Uitgangspunten meerjarenbeleid 2025 - 2028 Bibliotheek Rotterdam

Datum: B&W 5 september 2023

Aan de gemeenteraad

Gevraagd besluit:
Samenvattend stellen wij u voor:
Binnen de kaders van de Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen en de drie culturele codes, de zes uitgangspunten voor het meerjarenbeleid Bibliotheek Rotterdam 2025-2028 vast te stellen.

Waarom dit voorstel? / Waarom nu voorgelegd?
Stichting Bibliotheek Rotterdam (SBR) start in de loop van dit jaar met het opstellen van haar meerjarenbeleidsplan voor de beleidsperiode 2025-2028. Dit meerjarenbeleidsplan (MJBP) zal, conform de afspraken die bij de verzelfstandiging van de bibliotheek zijn gemaakt, door het college worden getoetst aan de uitgangspunten voor het meerjarenbibliotheekbeleid. De uitgangspunten worden conform de oprichtingsstatuten, door de gemeenteraad vastgesteld (Oprichtingsstatuten SBR, artikel 18.1). Het college stelt de raad voor om de uitgangspunten te actualiseren, zodat het nieuw op te stellen meerjarenbeleid aan een actueel kader kan worden getoetst.

Relatie met het coalitieakkoord/collegewerkprogramma/eerder aangenomen moties en gedane toezeggingen:
Bibliotheek Rotterdam valt niet onder het cultuurplan. Omdat Bibliotheek Rotterdam wel onderdeel is van de culturele sector in Rotterdam en de periode van het nieuwe meerjarenbeleidsplan van Bibliotheek Rotterdam parallel loopt aan de cultuurplansystematiek, wordt zoveel als mogelijk aangesloten bij de uitgangspunten en inrichtingseisen voor het nieuwe cultuurplan.

Toelichting:

Wettelijk Kader
Het wettelijk kader wordt gevormd door de Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen (Wsob). Deze wet is op 1 januari 2015 in werking getreden. De Wsob definieert de volgende functies van een bibliotheek:

1. het ter beschikking stellen van kennis en informatie;
2. het bieden van mogelijkheden tot ontwikkeling en educatie;
3. het bevorderen van lezen en het (laten) kennismaken met literatuur;

4. het organiseren van ontmoeting en debat;
5. het (laten) kennis maken met kunst en cultuur.

Deze vijf kernfuncties dragen volgens de wet bij aan de persoonlijke ontwikkeling van het algemene publiek en aan de verbetering van maatschappelijke kansen. De Wsob regelt ook de verhouding tussen de openbare bibliotheken, de Koninklijke Bibliotheek (KB) en de provinciale ondersteuningsorganisaties (POI's). De KB is verantwoordelijk voor het ontwikkelen en uitvoeren van een landelijk collectieplan (samenhang bewerkstelligen tussen de digitale en fysieke collecties van openbare bibliotheekvoorzieningen) en het ontwikkelen en toegankelijk maken van een landelijke digitale bibliotheek. De wet bevat geen verplichting voor gemeenten om bibliotheken (financieel) te ondersteunen. Wel is de gemeente verantwoordelijk voor toegankelijke bibliotheekvoorzieningen.

Binnen de culturele sector worden de drie codes (Diversiteit & Inclusie, de Fair Practice Code en de Governance Code Cultuur) als fundamenteel gezien voor een eerlijke, gezonde en veerkrachtige sector. Ook voor Bibliotheek Rotterdam geldt dat zij deze codes onderschrijft en ernaar handelt.

Relatie gemeente
Bibliotheek Rotterdam is per 1 januari 2013 verzelfstandigd als stichting met een raad van toezicht. Het primaire doel van de verzelfstandiging is om de bibliotheek beter te positioneren voor de (snelle) ontwikkelingen in het medialandschap en de bibliotheekbranche. Het uitgangspunt is dat de benodigde innovatieslag het beste kan worden gefaciliteerd door Bibliotheek Rotterdam als zelfstandige stichting. Daarmee is de bibliotheek op afstand gezet van de gemeentelijke organisatie. Bibliotheek Rotterdam is aangemerkt als verbonden partij.

De relatie en de bevoegdheden tussen gemeente en Bibliotheek Rotterdam zijn in de statuten van Bibliotheek Rotterdam vastgelegd. Daarnaast heeft de gemeente grip op de stichting via de subsidievoorwaarden en de prestatieafspraken die in dat kader worden gemaakt. Door de statutair vastgelegde bevoegdheden in combinatie met het subsidie-instrument heeft de gemeente de middelen in handen om de publieke belangen van het bibliotheekwerk te borgen. Bij het verzelfstandigingsbesluit van de raad is tevens besloten dat de raad de uitgangspunten voor het meerjarenbibliotheekbeleid vaststelt. Het meerjarenbeleidsplan van Bibliotheek Rotterdam wordt door het college aan de uitgangspunten getoetst.

Meerjarenuitgangspunten 2021-2024
De gemeenteraad heeft op 12 september 2019 de uitgangspunten voor het meerjarenbibliotheekbeleid 2021-2024 vastgesteld (19bb20355). Het college van B&W heeft het MJBP 2021-2024 beoordeeld aan de hand van deze uitgangspunten en heeft hiermee ingestemd. De gemeenteraad is hierover op 30 september 2020 geïnformeerd (20bb14509).

De gemeenteraad heeft voor de periode 2021 - 2024 een zestal uitgangspunten geformuleerd. Het betreft uitgangspunten op de volgende thema's:
1. Bieden van maatwerk en inclusieve dienstverlening
2. Bereikbaarheid en toegankelijkheid van bibliotheekdiensten
3. Aansluiten bij gemeentelijke prioriteiten
4. Beheren en ontsluiten van erfgoed
5. Flexibiliteit in de dienstverlening en bedrijfsvoering
6. Tonen van ondernemerschap en innovatie

Het college was in 2019 van oordeel dat het MJBP 2021-2024 goed aansloot bij de letter en geest van de door de raad vastgestelde uitgangspunten.

Trends en ontwikkelingen
In de raadsbrief van 12 september 2019 (19bb20355) bent u geïnformeerd over de ontwikkelingen die zich voordoen in en om de bibliotheeksector. Deze ontwikkelingen leidden er toen toe te concluderen dat de traditionele functie van de bibliotheek (het beheren en uitlenen van een collectie fysieke boeken) aan belang inboet. Deze ontwikkeling heeft zich in de afgelopen jaren voortgezet. Sommige ontwikkelingen hebben zich onder invloed van de coronacrisis versneld.

De belangrijkste trends zijn:

- *Ontlezing en veranderend mediagedrag:* door andere vormen van vrijetijdsbesteding en digitale manieren van informatiedeling en informatievergaring, lezen mensen anders en minder. De interesse in het gedrukte boek neemt af en de tijd die mensen dagelijks aan lezen besteden, daalt, vooral onder jongeren. Jongeren tussen 13 en 19 jaar zijn tussen 2013 en 2018 40% minder gaan lezen. Dit heeft o.a. zijn weerslag op de leesvaardigheid van kinderen, deze is in de afgelopen 10 jaar achteruitgegaan, blijkt uit de nationale peiling Leesvaardigheid einde (s)bo 2020-2021.

  In de bibliotheeksector toont ontlezing zich in de afname van het aantal leden (-10,6% tussen 2015 en 2021) en het aantal uitleningen (-48% tussen 2015 en 2021) bij landelijke bibliotheekorganisaties. Het aantal volwassen leden daalt overigens sterker, omdat jongeren tot 18 jaar gratis lid kunnen worden van een bibliotheekorganisatie. Het aantal uitleningen van e-boeken is sinds 2015 sterk gestegen (+235% tussen 2015 en 2021), maar compenseert in absolute zin de teruggang in uitleningen van fysiek materiaal vooralsnog niet. Hierbij speelt ook de sterke groei van commerciële aanbieders van e- en luisterboeken een rol.

  Deze ontwikkeling laat zien dat de oorspronkelijke rol van de bibliotheek, als plek waar je boeken leent en weer retourneert, plaats maakt voor een bredere maatschappelijke rol. De toename van het aantal bezoekers (+13,1% tussen 2015 en 2019) en activiteiten (+220% tussen 2015 en 2019) laat zien dat bibliotheken deze nieuwe rol ook steeds intensiever vervullen.

- *Digitalisering:* door de brede beschikbaarheid van (mobiele) digitale apparaten die 24/7 verbonden zijn met het internet, is het aanbod en gebruik van informatie veranderd. Informatie en vermaak zijn online direct en vaak gratis beschikbaar en contact met instanties verloopt via het internet. Nieuwsvergaring vindt bijvoorbeeld steeds meer plaats via sociale mediaplatformen. Vooral jongeren hebben een voorkeur voor deze platformen: 90 procent van de jongeren tussen 18 en 24 jaar gebruikt sociale media voor nieuws. Dergelijke digitale informatiebronnen zijn echter vaak niet betrouwbaar door de aanwezigheid van desinformatie of filterbubbels. Het vergt daarom nieuwe vaardigheden om de informatie te interpreteren, combineren en op waarde te schatten.

Naast het kunnen gebruiken van een apparaat gaat het daarom ook om vaardigheden als het vinden, beoordelen, duiden en gebruiken van informatiebronnen. Dit is van fundamenteel belang voor een constructief maatschappelijk debat en het gezond functioneren van de democratie.

Het beperken van de persoonlijke interactie, als onderdeel van de maatregelen om de verspreiding van Covid tegen te gaan, heeft digitalisering van commerciële en publieke dienstverlening versneld. Dit betekent dat een groeiend aantal mensen moeite heeft met het regelen van bijvoorbeeld bankzaken of hun interactie met de overheid (belastingaangifte, aanvragen toeslagen, etc.). Dit leidt tot een grotere ongelijkheid tussen mensen die wel en die geen toegang hebben tot digitale (overheids)diensten.

- *Basisvaardigheden en kansengelijkheid:* de huidige samenleving vraagt om nieuwe/ meer kennis en vaardigheden om mee te kunnen blijven doen. Naast vaardigheden op het gebied van geletterdheid, informatievaardigheden en ICT, gaat het ook om o.a. vaardigheden als kritisch denken, creatief denken, probleemoplossend vermogen, en mediawijsheid. Laaggeletterdheid (vaak samen met minder goed kunnen rekenen en minder digitale vaardigheden) is in Rotterdam een groot probleem. Ruim 21% van de Rotterdamse inwoners is laaggeletterd. Eenzaamheid, sociale ongelijkheid en een lagere kwaliteit van leven is een wezenlijk risico voor mensen die niet voldoende over deze basisvaardigheden beschikken. Zij zijn minder goed in staat om in de huidige (gedigitaliseerde) samenleving mee te draaien.

  Vanwege deze problematiek begeven bibliotheken zich steeds dieper in het sociaal domein. Er is een verbreding van de dienstverlening van bibliotheken zichtbaar, van taal en digitale vaardigheden naar werk en inkomen. Inmiddels heeft ruim twee derde van de landelijke bibliotheken de dienstverlening uitgebreid van taal en digitale vaardigheden naar financiële zelfredzaamheid, toeleiding tot de arbeidsmarkt, informatievaardigheden en vaardigheden op het gebied van welzijn en gezondheid. Omdat dit vaak ook gespecialiseerde kennis vergt, leidt dit bovendien tot veel meer samenwerkingsverbanden tussen de bibliotheek en andere maatschappelijke organisaties.

- *Kwaliteit van de publieke ruimte*: Rotterdam groeit en verdicht, waardoor de kwaliteit van de publieke ruimte onder druk komt te staan. Er is steeds meer behoefte aan laagdrempelige plekken naast werk, thuis of school, waar mensen een uitnodigende openbare ruimte vinden om te studeren, werken of elkaar te ontmoeten. In een samenleving waarin de onderlinge connecties zwakker worden en eenzaamheid een steeds groter probleem vormt, bieden zo genoemde *"third places"* plekken waar mensen elkaar ontmoeten, samenwerken en informatie delen. Bibliotheken vervullen steeds vaker deze functie door studie-, lees- en werkplekken beschikbaar te stellen, activiteiten te organiseren en ontmoeting tussen mensen te faciliteren.

- *Diversiteit en inclusiviteit:* in een superdiverse stad als Rotterdam is inclusiviteit een steeds belangrijker thema. In Rotterdam wonen meer dan 200 nationaliteiten en in 2022 had 53,7% van alle Rotterdammers een migratieachtergrond.

Afkomst, maar ook religieuze overtuiging, opleidingsniveau, leeftijd, gender of seksuele voorkeur horen in Rotterdam geen belemmeringen te zijn om aan het maatschappelijke leven deel te nemen. Van bibliotheken (net als veel andere publieke ruimtes) wordt steeds meer verwacht dat ze inclusieve plekken zijn waar je elkaar op een veilige manier kunt ontmoeten, leren kennen en accepteren, ondanks de gepercipieerde onderlinge verschillen.

Al in de eerdere brief van 12 september 2019 (19bb20355) werd geconcludeerd dat de traditionele functie van de bibliotheek (het beheren en uitlenen van een collectie fysieke boeken) aan belang inboet. De bovenstaande ontwikkelingen zijn niet van recente datum, maar de consequenties ervan (teruglopende leesvaardigheid, sociale ongelijkheid, eenzaamheid en onvermogen om aan de samenleving deel te nemen) worden wel steeds explicieter zichtbaar. Hiermee wordt ook de taak van bibliotheken in hun bredere maatschappelijke rol steeds beter zichtbaar, alsook de activiteiten die zij sinds enkele jaren uitvoeren om hier invulling aan te geven.

De bibliotheek in Rotterdam

Bibliotheek Rotterdam is de drukstbezochte culturele instelling van de stad. In 2019 is de bibliotheek bijna 2,6 mln. keer bezocht. Dit aantal is door de sluitingen tijdens de coronacrisis aanzienlijk teruggelopen (1,4 mln. in 2020 en 1,1 mln. in 2021). Herstel van het aantal bezoekers heeft zich in 2022 al ingezet (2,1 mln.), de verwachting is dat het aantal bezoekers in 2023 verder zal herstellen. Naast veel bezoekers, is het type bezoeker ook erg divers. Jong en oud, laag- en hoogopgeleiden, Rotterdammers die hier geboren en getogen zijn en Rotterdammers met een andere achtergrond, allen maken ze gebruik van het brede dienstenpakket dat de bibliotheek biedt. De diversiteit van de bezoekers maakt van Bibliotheek Rotterdam een uniek instituut met een ongekend bereik.

Het dienstenaanbod van de bibliotheek is ook steeds meer gericht op de verschillende typen bezoekers. In 2020 en 2021 heeft de bibliotheek haar organisatie ontwikkeld van aanbod naar vraag gestuurd, door de implementatie van een nieuw organisatiemodel. De aansturing en ontwikkeling van aanbod en activiteiten wordt nu specifiek vanuit de verschillende doelgroepen en hun wensen en behoeften vormgegeven. Dit is ook in lijn met wat het college in de vorige periode heeft besloten: het voortzetten van de versterking van de sociaal-maatschappelijke rol van de bibliotheek middels activiteiten, diensten en producten.

De focus van Bibliotheek Rotterdam is vanaf 2021 komen te liggen op het verder ontwikkelen van een effectief en kwalitatief aanbod voor én met Rotterdammers, dat is toegesneden op de behoeften van specifieke doelgroepen. Dit doet de bibliotheek langs vier strategische doelstellingen:

1. Bibliotheek Rotterdam richt zich op doelgroepen via missielijnen;
2. Dat doet Bibliotheek Rotterdam samen met haar partners en bezoekers door samenwerking en co-creatie;
3. Bibliotheek Rotterdam maakt programma's effectiever door inhoudelijke ontwikkeling en innovatie;
4. Bibliotheek Rotterdam nestelt zich met haar '*public space*' en '*third places*' in de haarvaten van de stad.

De doorontwikkeling van een gedifferentieerd aanbod vindt plaats langs missielijnen, waarin een doelgroep of een specifieke dienst centraal staat. Hiermee ligt de nadruk op de ontwikkeling van een aanbod voor die doelgroep, dat aansluit bij de wensen en behoeften van die doelgroep.

Het betreft de volgende 8 missielijnen:

- **Jeugd**

1. 0-6 jaar: Voorschools taalplezier
2. 6-13 jaar: Taalplezier voor de jeugd

- **Jongeren**

3. 13-27 jaar: Taalvaardigheid, digitale geletterdheid en leesmotivatie voor jongeren
4. 13-27 jaar: Persoonlijke ontwikkeling van jongeren

- **Volwassenen/ouderen**

5. Informatiepunt/ Sociaal netwerk
6. Ontwikkelhuis digitale (taal)vaardigheid

- **Alle leeftijden**

7. Collectie en kennisdeling
8. Kunst & Cultuur en Opinie & Debat

Met de ontwikkeling van een nieuwe organisatiestructuur richt Bibliotheek Rotterdam zich steeds meer op de sociaal-maatschappelijke taken die bij een moderne, grootstedelijke, bibliotheek horen. Hierbij richt de bibliotheek zich vanuit haar historische taak en ondersteund door haar grote collectie, op leesvaardigheid, digitale vaardigheden en andere basisvaardigheden die nodig zijn om op een productieve en zelfstandige wijze deel te kunnen/blijven nemen aan de samenleving. Hierbij lijkt ook steeds meer het inzicht te ontstaan dat de oorspronkelijke functie (uitlenen en beheren van een grote collectie boeken) niet moet worden afgebouwd om plaats te maken voor nieuwe maatschappelijke functies, maar dat in de ontwikkeling van nieuwe functies kan worden voortgebouwd op de oude functie. De stabilisatie van het aantal uitleningen (na een periode van dalingen) lijkt ook een blijvend belang van de oorspronkelijke functie te benadrukken. Als college vragen we Bibliotheek Rotterdam daarom ook de doorontwikkeling van de nieuwe maatschappelijke functies in het licht te zien van de oorspronkelijke functies van bibliotheken, om zo het unieke, eigen karakter van de bibliotheek en haar dienstverlening te behouden.

Bibliotheek Rotterdam heeft inmiddels een rijk aanbod aan activiteiten en diensten ontwikkeld, waarmee zij uiteenlopende doelgroepen ondersteunen in hun persoonlijke ontwikkeling en zelfredzaamheid. Dit zijn activiteiten om lezen en leesplezier te bevorderen bij kinderen (zoals de vele voorleesuurtjes die in de verschillende locaties georganiseerd worden), maar ook activiteiten die gericht zijn op taalontwikkeling van laaggeletterden en nieuwkomers (taalcafés). Bibliotheek Rotterdam ontwikkelt hiernaast producten en diensten met een focus op digitale en (persoonlijke/professionele) vaardigheden voor o.a. ouderen en jongeren met beperkte startkwalificaties. Dit zijn onder andere lezingen, cursussen (Klik-en-Tik) en workshops (o.a. een Makerspace voor jongeren) en hulp bij online contact met de overheid (Informatiepunten Digitale Overheid (IDO)). Het doel hiervan is om Rotterdammers digitaal vaardig en mediawijs te maken, zodat ze ook in een gedigitaliseerde samenleving zelfstandig kunnen functioneren.

In ons perspectief doet Bibliotheek Rotterdam dit niet alleen. De vele nieuwe activiteiten en diensten die Bibliotheek Rotterdam ontwikkelt, vergen vaak specialistische en actuele kennis die niet vanzelfsprekend voortkomt uit de klassieke functie van een bibliotheek.

Naast het ontwikkelen van eigen expertise, verwachten wij ook van de bibliotheek dat zij gebruik maken van de expertise die al in de stad aanwezig is. Samenwerking met andere maatschappelijke partijen (waaronder maar niet beperkt tot onderwijsinstellingen, zorg- en welzijnsaanbieders, de intermediairs in de culturele sector en andere culturele organisaties en taalaanbieders) is in deze snel veranderende wereld essentieel om activiteiten en diensten te kunnen bieden die relevant en up-to-date zijn. Door kennis met elkaar te delen, samen activiteiten en diensten te ontwikkelen en gebruik te maken van elkaars netwerken, vergroot je de effectiviteit van activiteiten in het maatschappelijke domein en voorkom je concurrentie en redundantie.

Een belangrijke functie van Bibliotheek Rotterdam is het ondersteunen van het Rotterdamse basisonderwijs in het taalonderwijs. Bibliotheek Rotterdam bereikt een groot deel van de basisschoolleerlingen (jaarlijks meer dan 37.000) en voorschoolse kinderen via het 'de Bibliotheek op school'-programma en aanverwante producten. De Bibliotheek op school is een programma waarbij Bibliotheek Rotterdam en het onderwijs met elkaar samenwerken, met als doel dat leerlingen meer leesplezier krijgen, digitaal vaardiger worden en hun taalontwikkeling verbeteren. Hiermee verdiept de bibliotheek het leesonderwijs en vergroten ze de digitale geletterdheid van leerlingen. Al deze activiteiten helpen om de uitgangspositie van jongeren te versterken. Bibliotheek Rotterdam is voornemens om dit aanbod verder uit te breiden naar o.a. voorschoolse opvang en het voortgezet onderwijs. Gezien het belang van leesbevordering en het ontwikkelen van taalvaardigheden, ondersteunen wij dit voornemen.

De bibliotheek is ook een belangrijke fysieke plek voor veel Rotterdammers. Scholieren en studenten studeren graag op één van de 1850 werk- en leesplekken verspreid over de verschillende locaties. Daarnaast gebruiken mensen de lees- en studieplekken om een boek of krant te lezen. Hiermee biedt Bibliotheek Rotterdam in de stad plekken waar mensen zich kunnen ontwikkelen, kunnen ontspannen en elkaar kunnen ontmoeten. Wij vinden het belangrijk dat er dergelijke laagdrempelige voorzieningen in de eigen buurt van Rotterdammers aanwezig zijn.

Bibliotheek Rotterdam heeft ook een bijzondere positie in het Rotterdamse Erfgoedveld. Bibliotheek Rotterdam beheert twee belangrijke Rotterdamse collecties: de Erasmus Collectie en de Atlas van Stolk[1]. De Erasmus Collectie bestaat uit werken van en over Desiderius Erasmus en wordt wereldwijd als één van de belangrijkste Erasmus collecties gezien. De Atlas van Stolk is een verzameling historische prenten en afbeeldingen. De Atlas van Stolk is per november 2022 toegevoegd aan de Netherlands Memory of the World Register van Unesco. De Erasmus Collectie is per juni 2023 toegevoegd aan het internationale Memory of the World Register van Unesco. Beide collecties worden door Bibliotheek Rotterdam ingezet in educatieve programma's die samenhangen met thema's als burgerschap, verdraagzaamheid en mediawijsheid.

Met het toenemend aantal activiteiten, diensten en producten, draagt de bibliotheek samen met haar partners bij aan het oplossen van grote maatschappelijke problemen zoals laaggeletterdheid, beperkte digitale vaardigheden, lage startkwalificaties, eenzaamheid en beperkte zelfredzaamheid. Hiermee draagt de bibliotheek bij aan de realisatie van één van de belangrijkste doelstellingen die we in het coalitieakkoord hebben gesteld: "*iedere Rotterdammer moet mee kunnen doen aan de samenleving*".

---

[1] Eind 2023 besluit Bibliotheek Rotterdam of de Atlas van Stolk per 1 januari 2025 definitief in beheer wordt genomen.

We zien de bibliotheek daarom ook als een belangrijke partner in het realiseren van onze ambities.

Aanwezigheidsbeleid
Naast de aanwezigheid van een sterke centrale bibliotheek, is het van belang van dat Bibliotheek Rotterdam ook in de wijken, in de nabijheid van Rotterdammers, aanwezig is. De spreiding over de stad van Bibliotheek Rotterdam is divers en bestaat uit bibliotheekvestigingen, servicepunten, minibiebs/boekenspots, 'Bibliotheek op school' en 'Bibliotheek aan huis'. In de vorige beleidsperiode (2017 – 2020) heeft Bibliotheek Rotterdam een sterke groei doorgemaakt, tot het aantal van de huidige 21 locaties. Hoewel het aantal locaties in de huidige beleidsperiode (2021 – 2024) niet is uitgebreid, heeft Bibliotheek Rotterdam wel de openingsuren weten te verruimen met 24% sinds 2019, waarmee de bereikbaarheid van de bibliotheek aanzienlijk is verbeterd.

In het huidige aanwezigheidsbeleid streeft Bibliotheek Rotterdam naar een fijnmazig netwerk van vestigingen en aanvullende dienstverleningsvormen in de stad, waarbij wordt aangesloten op de behoeften van de wijk. In de afgelopen periode heeft Bibliotheek Rotterdam een groot onderzoek laten uitvoeren door het adviesbureau Andersson Elffers Felix (AEF). In dit onderzoek is gekeken naar de samenstelling van wijken en de behoeftes die daar leven, in relatie tot de spreiding van bibliotheeklocaties over de stad. We gaan met Bibliotheek Rotterdam in gesprek over de uitkomsten van dit onderzoek en de consequenties die het heeft voor het aanwezigheidsbeleid. Wij vinden het van belang dat de bibliotheek op die plekken aanwezig is waar zij het hardste nodig is en de meeste impact heeft. Hierbij is het voor ons vanzelfsprekend dat Bibliotheek Rotterdam haar dienstverlening (waar mogelijk) samen met maatschappelijke partners vormgeeft.

Het ministerie van OCW heeft recentelijk aangegeven dat ze wil investeren in de fysieke infrastructuur van bibliotheken. Dit houdt in dat het ministerie met behulp van een specifieke uitkering (SPUK) in 2023 en 2024 middelen ter beschikking stelt aan gemeenten voor het realiseren van nieuwe bibliotheeklocaties of het uitbreiden van bestaande locaties. Deze middelen worden vanaf 2025 structureel toegevoegd aan het gemeentefonds voor de instandhouding van de uitbreiding van de infrastructuur. In samenwerking met Bibliotheek Rotterdam is voor ca. €1,3 mln. euro aangevraagd via de SPUK-regeling. Deze middelen worden ingezet voor de realisatie van 2 nieuwe vestigingen en het uitbreiden van 2 bestaande vestigingen. Aan de keuze voor de gebieden waar deze middelen worden ingezet, ligt het AEF-onderzoek ten grondslag. Daarnaast is ook gekeken naar de snelle realiseerbaarheid, omdat de SPUK-middelen voor het einde van 2025 moeten zijn ingezet. Voor de wijken Beverwaard en Rotterdam West zijn middelen aangevraagd om een nieuwe locatie te realiseren. Voor de wijken Het Lage Land en Charlois zijn middelen aangevraagd om de bestaande locatie uit te breiden. De aangevraagde middelen zijn op het moment van schrijven nog niet toegekend.

Centrale Bibliotheek Rotterdam
Een bijzondere opgave voor de stad en de bibliotheek voor de komende jaren is het voorbereiden van de vernieuwing van de centrale bibliotheek. Het gebouw is verouderd en de indeling en voorzieningen passen niet meer bij de activiteiten en ambities van een moderne, grootstedelijke centrale bibliotheek. De leeftijd, slijtage door zeer intensief gebruik en sterk verouderde technische installaties maken dat het gebouw aan het einde van zijn leven is en toe is aan een grondige renovatie. Daarnaast voldoet het gebouw niet aan de duurzaamheidseisen wat betreft het energieverbruik.

Gemeente Rotterdam en Bibliotheek Rotterdam hebben in de afgelopen jaren in goede samenwerking belangrijke stappen gezet in de realisatie van een nieuwe centrale bibliotheek. Hierover is uw raad op meerdere momenten geïnformeerd, onder meer via de Monitor Grote Projecten. Het project is inmiddels gevorderd tot een uitgewerkt Voorlopig Ontwerp, dat een gedetailleerd beeld geeft van de nieuwe centrale bibliotheek. Dit ontwerp wordt medio 2023 aan uw raad voorgelegd voor besluitvorming. Hiernaast is ook met de Librijesteeg een locatie gevonden die als tijdelijke huisvesting zal fungeren tijdens de vernieuwing van het gebouw aan de Hoogstraat. Met deze tijdelijke locatie kan het overgrote deel van de dienstverlening van de huidige centrale bibliotheek worden voortgezet tijden de bouwwerkzaamheden.

Wij realiseren ons terdege dat de ontwikkeling van een nieuwe centrale bibliotheek en de verhuizing naar en van de tijdelijke huisvesting, voor Bibliotheek Rotterdam een zware belasting is van de organisatie. Gemeente Rotterdam ondersteunt Bibliotheek Rotterdam daarom via het Projectteam Vernieuwing Centrale Bibliotheek in deze belangrijke opgave. Tegelijkertijd beseffen wij ook dat Bibliotheek Rotterdam meer is dan alleen de centrale bibliotheek en een belangrijke maatschappelijke functie vervult in de wijken, in de nabijheid van Rotterdammers. Wij verwachten daarom van Bibliotheek Rotterdam dat de vernieuwing van de centrale bibliotheek niet ten kosten gaat van de fysieke aanwezigheid en dienstverlening in de wijken.

Adviezen wijkraden

De consultatie van de wijkraden heeft 9 reacties opgeleverd. De wijkraden hebben positief gereageerd op de inhoud van de uitgangspunten. Daarnaast hebben de wijkraden inhoudelijk aandachtspunten meegegeven. Sommige wijkraden hebben aangegeven dat er qua programmering e.e.a. zou kunnen worden verbeterd. Het betreft dan vooral een meer nadrukkelijk programma op het gebied van jongeren of ouderen, taal en werkplekken voor studenten of zelfstandigen. Hiernaast vragen sommige wijkraden aandacht voor het ontbreken van een (volwaardige) bibliotheekvoorziening in hun wijk. De adviezen van de wijkraden zijn gedeeld met Bibliotheek Rotterdam. Aan Bibliotheek Rotterdam is gevraagd om in gesprek te treden met de wijkraden die hebben gereageerd op de consultatie, om samen te onderzoeken welke mogelijkheden er zijn om aan de verzoeken tegemoet te komen en dit mee te nemen in het Meerjarenbeleidsplan 2025 – 2028.

Voorstel

Kern van het bibliotheekbeleid vormen de vijf wettelijke taken die voortvloeien uit de Wsob. Hiernaast geeft uw raad een aantal uitgangspunten mee die kaderstellend zijn voor het komende meerjarenbeleidsplan. Hiermee borgt uw raad dat het meerjarenbeleid van Bibliotheek Rotterdam niet alleen voldoet aan de wettelijke taken, maar ook aansluit bij behoeften van de stad en de doelstelling van gemeente Rotterdam. Hierbij stellen wij voor om ook de drie culturele codes expliciet op te nemen in uw besluit. In het licht van bovenstaande overwegingen kunnen de eerder geformuleerde uitgangspunten wederom worden gehandhaafd, met een aantal accentverschuivingen om aan te sluiten bij de actuele omstandigheden.

Wij stellen u voor om in aanvulling op de vijf wettelijke taken en de drie culturele codes, Bibliotheek Rotterdam de volgende uitgangspunten mee te geven bij het opstellen van het MJBP 2025-2028:

1. Maatwerk en inclusiviteit: Bibliotheek Rotterdam zorgt voor een producten- en dienstenaanbod dat is afgestemd op de verschillende doelgroepen in de stad, alsook de omstandigheden en behoeften van een wijk/gebied. Dat doet Bibliotheek Rotterdam op basis van eigen onderzoek naar sociaal-maatschappelijke behoeften, op basis van de wijkprofielen zoals de gemeente deze hanteert en in samenspraak/interactie met de (maatschappelijke) partners in de stad en de wijkraden. Het producten- en dienstenaanbod weerspiegelt de diversiteit van de stad en sluit aan op de samenstelling van een wijk/gebied.

2. Bereikbaarheid en toegankelijkheid: Bibliotheek Rotterdam zorgt ervoor zo toegankelijk en zo bereikbaar mogelijk te zijn door nabij de bewoners te zijn, redelijke prijzen te hanteren en ruime openingstijden te hanteren. Daarbij wordt ernaar gestreefd om, naast de centrale bibliotheek, een fijnmazig netwerk van vestigingen en voorzieningen te organiseren waar mensen informatie en ondersteuning kunnen vinden, kunnen werken, kunnen studeren en elkaar kunnen ontmoeten. Locaties bieden bovendien een sociaal veilige en fysiek toegankelijke omgeving, ongeacht fysieke beperkingen of individuele kenmerken of eigenschappen. Bibliotheek Rotterdam zoekt waar mogelijk de samenwerking met culturele en/of sociaal-maatschappelijke voorzieningen en partners, zoals bijvoorbeeld Huizen van de Wijk, onderwijsinstellingen, welzijnsorganisaties, culturele voorzieningen en Vraagwijzers/Wijkhubs.

3. Gemeentelijke prioriteiten: Bibliotheek Rotterdam sluit aan op de trends en ontwikkelingen in de stad en draagt bij aan de prioriteiten die door de gemeente zijn (of worden) geformuleerd in o.a. beleidsprogramma's, zoals het terugdringen van laaggeletterdheid, het vergroten van inclusiviteit en tolerantie, het terugdringen van eenzaamheid, het vergroten van basis (computer)vaardigheden en het scheppen van gelijke kansen voor jongeren.

4. Erfgoed: Bibliotheek Rotterdam draagt bij aan het beheren en ontsluiten van (lokaal) erfgoed, in het bijzonder de Erasmuscollectie en de Atlas van Stolk. Bibliotheek Rotterdam werkt hiervoor samen met andere erfgoedpartijen in de stad en biedt deze partijen een podium.

5. Flexibiliteit: gezien de dynamische ontwikkelingen in het bibliotheekveld, wordt van Bibliotheek Rotterdam gevraagd de bedrijfsvoering zodanig in te richten, dat snel kan worden gereageerd op actuele ontwikkelingen in de sector, de stad en/of nieuwe beleidsprioriteiten van de gemeente.

6. Ondernemerschap en innovatie: Bibliotheek Rotterdam wordt, binnen de grenzen van de wettelijke taken, het publiek belang en het gemeentelijk beleid, uitgedaagd om zelf aanvullende 'markten' en fondsen aan te boren, producten en diensten te ontwikkelen en kosten te besparen. Daarnaast wordt Bibliotheek Rotterdam uitgedaagd om op innovatieve wijze uitvoering te geven aan de wettelijke taken en de door de gemeente gestelde doelen. Daarbij moet ruimte zijn voor experimenten en nieuwe samenwerkingsvormen en -verbanden (in het bijzonder in de tijdelijke huisvesting, ter voorbereiding op de vernieuwde centrale bibliotheek). Bibliotheek Rotterdam innoveert bovendien op het gebied van prestatiemeting, waarbij de nadruk verschuift van output naar outcome en impact.

Financiële en juridische consequenties/aspecten:
Het huidige financiële kader wordt gevormd door de subsidiehoogte die in 2020 is vastgesteld. In 2023 bedraagt de subsidie € 20.596.000,-

Ten aanzien van het financiële kader in beleidsperiode 2025 – 2028 spelen nog de volgende zaken:

- *Tijdelijke huisvesting*: op 3 februari 2022 (22bb1091) heeft uw raad besloten over de benodigde dekking voor de tijdelijke huisvesting van Bibliotheek Rotterdam tijdens de verbouwing van het pand aan de Hoogstraat. Voor de exploitatie van het gebouw aan de Librijesteeg is door uw raad een aanvullend bedrag ter beschikking gesteld van 2025 t/m medio 2029 van € 2,8 mln. per jaar.
- *Atlas van Stolk*: voor het beheer van de collectie Atlas van Stolk ontvangt Bibliotheek Rotterdam in 2023 een separate subsidie van € 500.000,-. I.v.m. de overdracht van de bruikleenovereenkomst van gemeente Rotterdam naar Bibliotheek Rotterdam, wordt dit bedrag toegevoegd aan de structurele subsidie.
- *Informatiepunten Digitale Overheid*: het rijk heeft de financiering van het organiseren van informatiepunten digitale overheid gewijzigd. De subsidie verloopt met ingang van 2023 niet meer via de Koninklijke Bibliotheek, maar via de gemeenten. De middelen die hiervoor door het rijk beschikbaar worden gesteld, worden via een separate subsidie toegewezen aan Bibliotheek Rotterdam.
- *Investeringen infrastructuur*: Het rijk stelt in 2023 en 2024 middelen ter beschikking voor de ontwikkeling van nieuwe bibliotheeklocaties en het opwaarderen van bestaande locaties. In samenwerking met Bibliotheek Rotterdam is voor ca. €1,3 mln. euro aangevraagd via de SPUK-regeling. De middelen worden vanaf 2025 structureel toegevoegd aan het gemeentefonds (het definitieve bedrag vanaf 2025 is nog niet bekend).

Het college zal, zo nodig, bij de voorjaarsnota 2024, met een voorstel komen voor het verwerken van bovenstaande zaken tot een financieel meerjarenkader, dat bij de begrotingsbehandeling 2024 door u wordt vastgesteld. Bij het financieel meerjarenkader zal de actuele financiële situatie van Bibliotheek Rotterdam en het MJBP 2025-2028 worden meegewogen.

Verdere procedure
Bibliotheek Rotterdam stelt op basis van de door u vastgestelde uitgangspunten voor het meerjarenbeleid een MJBP 2025-2028 op. Dit levert Bibliotheek Rotterdam begin 2024 aan. Het college toetst of het MJBP in overeenstemming is met de door u vastgestelde uitgangspunten. Van dit oordeel wordt u op de hoogte gesteld. Op basis van o.a. de meerjarenbegroting 2025-2028 die bij het MJBP 2025-2028 is bijgesloten, beoordeelt het college of een aangepast financieel meerjarenkader noodzakelijk is. Hiervoor doet het college u, zo nodig, een voorstel in de begrotingbehandeling voor het jaar 2025. Na vaststelling van het MJBP 2025-2028 komt de gemeente samen met Bibliotheek Rotterdam tot een set prestatieafspraken die de grondslag vormt voor de jaarlijkse subsidieverlening in de periode 2025-2028.

Het bijbehorende ontwerpbesluit bieden wij u hierbij ter vaststelling aan.

Burgemeester en wethouders van Rotterdam,

De secretaris,

V.J.M. Roozen

De burgemeester,

A. Aboutaleb

Bijlage(n):
Concept ontwerpbesluit

Ontwerpbesluit

De Raad van de gemeente Rotterdam,

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 5 september 2023;

overwegende dat:

- de Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen (Wsob) de volgende functies van een bibliotheek definieert:
  1. het ter beschikking stellen van kennis en informatie;
  2. het bieden van mogelijkheden tot ontwikkeling en educatie;
  3. het bevorderen van lezen en het (laten) kennismaken met literatuur;
  4. het organiseren van ontmoeting en debat;
  5. het (laten) kennismaken met kunst en cultuur;

- de culturele sector zelf codes heeft opgesteld in de vorm van de Code Diversiteit & Inclusie, de Fair Practice Code en de Governance Code Cultuur, die ook van toepassing zijn op Bibliotheek Rotterdam;

- de gemeenteraad binnen dat kader de uitgangspunten voor het meerjarenbibliotheekbeleid vaststelt;

gelet op (wettelijke) bepalingen;

besluit:

de volgende uitgangspunten voor het meerjarenbibliotheekbeleid vast te stellen:

1. Maatwerk en inclusiviteit: Bibliotheek Rotterdam zorgt voor een producten- en dienstenaanbod dat is afgestemd op de verschillende doelgroepen in de stad, alsook de omstandigheden en behoeften van een wijk/gebied. Dat doet Bibliotheek Rotterdam op basis van eigen onderzoek naar sociaal-maatschappelijke behoeften, op basis van de wijkprofielen zoals de gemeente deze hanteert en in samenspraak/interactie met de (maatschappelijke) partners in de stad en de wijkraden. Het producten- en dienstenaanbod weerspiegelt de diversiteit van de stad en sluit aan op de samenstelling van een wijk/gebied.

2. Bereikbaarheid en toegankelijkheid: Bibliotheek Rotterdam zorgt ervoor zo toegankelijk en zo bereikbaar mogelijk te zijn door nabij de bewoners te zijn, redelijke prijzen te hanteren en ruime openingstijden te hanteren. Daarbij wordt ernaar gestreefd om, naast de centrale bibliotheek, een fijnmazig netwerk van vestigingen en voorzieningen te organiseren waar mensen informatie en ondersteuning kunnen vinden, kunnen werken, kunnen studeren en elkaar kunnen ontmoeten. Locaties bieden bovendien een sociaal veilige en fysiek toegankelijke omgeving, ongeacht fysieke beperkingen of individuele kenmerken of eigenschappen. Bibliotheek Rotterdam zoekt waar mogelijk de samenwerking met culturele en/of sociaal-maatschappelijke voorzieningen en partners, zoals bijvoorbeeld Huizen van de Wijk, onderwijsinstellingen, welzijnsorganisaties, culturele voorzieningen en Vraagwijzers/Wijkhubs.

3. Gemeentelijke prioriteiten: Bibliotheek Rotterdam sluit aan op de trends en ontwikkelingen in de stad en draagt bij aan de prioriteiten die door de gemeente zijn (of worden) geformuleerd in o.a. beleidsprogramma's, zoals het terugdringen van laaggeletterdheid, het vergroten van inclusiviteit en tolerantie, het terugdringen van eenzaamheid, het vergroten van basis (computer)vaardigheden en het scheppen van gelijke kansen voor jongeren.

4. Erfgoed: Bibliotheek Rotterdam draagt bij aan het beheren en ontsluiten van (lokaal) erfgoed, in het bijzonder de Erasmuscollectie en de Atlas van Stolk. Bibliotheek Rotterdam werkt hiervoor samen met andere erfgoedpartijen in de stad en biedt deze partijen een podium.

5. Flexibiliteit: gezien de dynamische ontwikkelingen in het bibliotheekveld, wordt van Bibliotheek Rotterdam gevraagd de bedrijfsvoering zodanig in te richten, dat snel kan worden gereageerd op actuele ontwikkelingen in de sector, de stad en/of nieuwe beleidsprioriteiten van de gemeente.

6. Ondernemerschap en innovatie: Bibliotheek Rotterdam wordt, binnen de grenzen van de wettelijke taken, het publiek belang en het gemeentelijk beleid, uitgedaagd om zelf aanvullende 'markten' en fondsen aan te boren, producten en diensten te ontwikkelen en kosten te besparen. Daarnaast wordt Bibliotheek Rotterdam uitgedaagd om op innovatieve wijze uitvoering te geven aan de wettelijke taken en de door de gemeente gestelde doelen. Daarbij moet ruimte zijn voor experimenten en nieuwe samenwerkingsvormen en -verbanden (in het bijzonder in de tijdelijke huisvesting, ter voorbereiding op de vernieuwde centrale bibliotheek). Bibliotheek Rotterdam innoveert bovendien op het gebied van prestatiemeting, waarbij de nadruk verschuift van output naar outcome en impact.

Aldus vastgesteld in de openbare vergadering van XX-XX-XXXX

De griffier,

De voorzitter,